

Tidningsaffären

En tidning är visserligen ett affärsföretag, men har också och främst en offentlig uppgift. I princip torde alla vara ense om denna uppfattning.

Att en tidning går bra innebär inte bara att den vinner förtroende inom en bred publik, det innebär också att den genom att den har många läsare och därför också många annonsörer kan uppträda med självständighetens ansvar. Men det skall inte ett ögonblick bestridas att denna kombination i många fall inte kunnat förverkligas. Det finns tidningar som varit goda affärsföretag, men vilkas känsla av ansvar inför det allmänna varit obehärlig eller inte alls existerat; man har levt på sensationer, en bjärt och färgad nyhetsförmedling; inkomsterna har varit stora, men anständigheten, hederkänslan har saknats. Det finns också tidningar som med kraft och ärlighet förfäktat åsikter, men som saknat den vinnande förmåga som skulle ha varit förutsättningen för deras ekonomiska existens. De fraser som använts vid möten och meningsutbyten även inom den press som gentemot staten är fullt fri är ofta så vilseledande, så förljugna att man förstärker de angrepp och det förakt som stundom riktats mot den s k fria pressen.

Den i dag offentliggjorda transaktionen, enligt vilken tidningarna Stockholms-Tidningen och Aftonbladet antas bli inköpta av Landsorganisationen och därmed förvandlas från liberala till socialdemokratiska organ, aktualiserar pressens stora problem. I vissa länder har transaktioner av denna art varit tämligen vanliga. En tidning ägd av en grupp kapitalister har överlåtits till en annan kapitalistgrupp och därmed förändrat sin politiska färg; i vissa fall har tidningen förvärvat av en organisation som inte är kapitalistisk i vanlig mening, men ägt erforderligt kapital för att inköpa en av privata grup-

per startad och tidigare vidmakthållen tidning. I Sverige har vi nu fått ett flagrant exempel på ett sådant avtal. Två tidningar som hittills arbetat för liberalismen förvärvat av socialdemokratin. En sådan överlåtelse är i och för sig motbjudande. Dess innebörd är att publikationer vilka sett som en väsentlig uppgift att arbeta för en viss åskådning genom en överenskommelse med tidningsägaren flyttas över till ett annat parti som om det gällde ett bolag som förvärvat nya fabriker och driver dem i ny regi. Det är något förnedrande över denna situation, över att tidningar som det ena ögonblicket med stolthet förkunnat vissa åsikter det andra ögonblicket med samma säkerhet framträder som representanter för helt andra åsikter. Det är förnedrande också för det stora antal tidningsmän som inom vederbörande tidningar varit engagerade inte bara genom de månatliga lönerna, utan också genom övertygelse och känsla och som nu plötsligt ställs inför valet att antingen sluta med sin verksamhet och söka ett annat arbete eller anpassa sig efter nyordningen. Med all rätt framhåller Journalistförbundet de olustiga konsekvenserna av denna affär i opinionsbildning.

De fall det gäller är dess bättre av den art att den allmänna känslan av obehag mildras genom transaktionens särskilda art. De tidningar som försäljs har säkerligen för de flesta svenska journalister, sannolikt för många inom dessa tidningar arbetande, framstått som en skamfläck på den svenska pressen. De har varit de stora exemplen på faran av privatägda kapitalistiska tidningar. Här har inte en tidningsledning, bestående av självständiga personer utanför ägarkretsen, verkat för program och åsikter; här har en tidningsägare använt sina tidningar för att främja sina egna privata intressen, och tidningsredaktionerna har fungerat som redskap för en person vars enda kvalifikation varit innehavet av äganderätten. Naturligtvis vill vi inte bestrida att dessa tidningar rymt många talanger och givit plats åt inom olika områden framstående begåvningar. Det väsentliga är att

de varit affärsföretag — som det nu avslöjas dåliga affärsföretag — drivna av en ägare som brutalt använt sin ekonomiska makt att främja sina egna syften — att tala om åsikter vore ett malplacerat uttryck för respekt. Det är typiskt att det i ingenjör Kreugers kommuniké talas om att den tilltänkta överlåtelsen skett "för att säkra Stockholms-Tidningens och Aftonbladets fortsatta utgivning för framtiden". Det är alltså enligt denna kommuniké själva namnet — officinerna — som är det väsentliga i överlåtelsen, det är inte fråga om de åsikter tidningarna arbetat för; i realiteten är det blott fråga om en enskild mans intresse av att göra en god affär. Luften känns renare då dessa dunster inom den svenska tidningspressen blir utvädrade.

Landsorganisationen övertar de förolyckade tidningarna och kommer enligt uppgift att nedlägga sitt speciella organ, Aftontidningen. Den svenska socialdemokratin och den svenska fackföreningsrörelsen har sedan länge givit ut oerhörda summor för att få sina egna tidningar, Morgon-Tidningen och Aftontidningen, att reda sig i konkurrensen. Denna verksamhet har hittills bedrivits utan framgång. Nu inköper man två ivrigt antisocialistiska tidningar för att därmed säkra den framgång som inte har kunnat nås genom mera direkta medel. Här om är i och för sig intet ont att säga; den svenska socialdemokratin har hittills aldrig fått

den press som den förtjänat. Vad man bör begära är emellertid klara linjer: att det sägs ifrån att de båda inköpta tidningarna hädanefter är organ för den svenska socialdemokratin och att de har sitt värde för partiet just i denna sin egenhet. Det är en taktik som alltför grovt spekulerar i publikens enfald då borgarrådet Hjalmar Mehr talar om att de inköpta tidningarna skall bli "fria nyhetsorgan med stort utrymme för sport, kultur, ja, allsköns nyheter av olika slag". Vi föreställer oss förvisso inte att tidningarna nu skall bli så fördärvade att de inte ger "stort utrymme för sport, kultur, ja, allsköns nyheter av olika slag", men meningen måste väl också vara att förvandla dem, kanske sakta, men i alla händelser säkert, till socialdemokratiska propagandaorgan.

Ett par allmänna slutsatser kan vi tillåta oss att dra av vad som skett. De privatägda tidningarna, som kan förbli fria i den centrala meningen att de ger uttryck åt obundna människors självständiga uppfattning i väsentliga frågor, får inte förvandlas till organ för speciella ägarintressen; i så fall är det lika bra eller kanske bättre att de upplukas av de stora organisationerna i vårt samhälle. Den fria pressen, fri mot staten, fri mot organisationer och partier, ett gentemot ägarna och deras intressen fritt uttryck för personliga opinioner, har hittills hävdats sin ställning i Sverige och bör kunna i framtiden så göra.